

1 JULI 1921.

AFLEVERING 3.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER JAAR f 6.50.

VOOR DE AALSCHOLVERS.

Al jaren achtereen gaat telkens het gerucht, dat de aalscholverskolonie van Lekkerkerk zal worden opgeruimd. In het eerst, een jaar of tien geleden verontrustte dat ons wel, en rees telkens de vraag, of het niet zaak was, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten zich de zaak aantrok. Dat heeft de Vereeniging dan ook wel gedaan, maar de onderhandelingen hebben nooit goed willen vlotten en zijn ten slotte afgesprongen. Jaar op jaar echter bleef de kolonie in stand tot groote vreugde van ieder waarachtig natuurvriend, een der grootste schoonheden van Nederland. De ligging alleen reeds sprak van onzen strijd met zeeën en stroomen. Een doorbraak van den Lekdijk heeft daar een wiel doen ontstaan, een groot, diep meer, vlak tegen den herstelden dijk aan. De oevers zijn dicht begroeid met loofhout, voornamelijk esschen, die in den vochtigen kleibodem welig opschieten en in dat bosch, soms vlak over het water, nestelden duizenden paren aalscholvers. Vroeg in het jaar, in Februari reeds, betrokken zij hun broedplaats en dan was het er een druk vertier van de groote zwarte vogels krijschend en gebaren makend op de kale takken, pronkend met de wit berijpte sierveeren aan kop en nek, waaierend met de zwarte staart en dansend met de wijd bevliesde pooten op de taaie esschetakken,

de spierwitte dijvlek oplichtend in de voorjaarszon. Heele risten zwarte vogels kwamen aanvliegen met takken in den bek en in den polder kon je zien, met hoeveel gemak ze dikke levende twijgen afknaptten van de populieren. Anderen vlogen rivierwaarts naar Lek en Maas en Merwede om er afzonderlijk of gezamenlijk de vischvangst te beoefenen. Ook kunnen ze daar uren achtereen stil zitten op tonnen en bakens, de vleugels wijd of half gespreid, een passende versiering op de breede rivier.

Reeds in Maart zijn er jongen en dan wordt het bedrijf nog drukker. Nu gaat de naijverige visscher berekenen, hoeveel kilo visch zoo'n kolonie per dag wel verorbert. De boomen zien wit van de uitwerpselen der jongen, de grond eronder is haast onbegaanbaar en het ligt er vol met verrotte visch, die zijn bestemming niet bereikt heeft.

Een aalscholvernest in de kooi van Lekkerkerk.

20 Maart 1921.

Foto Jan P. Strijbos.

't Is een geluk, dat de esscheknoppen pas ontluike in het eind van April, anders zouden de boomen het nooit zoo lang hebben uitgehouden. Maar het broedbedrijf duurt dan toch nog een poosje voort en ten slotte gaat menige boom kwijnen. Op den boschgrond zelve zien we het merkwaardig verschijnsel, dat eenige planten op dien overbemesten grond toch kunnen tieren en zeer welig ook, in de eerste plaats het Robbertskruid, *Geranium Robertianum*, dat hier dicht opeen groeit, driekwart meter hoog, onze voornaamste stikstofgaarder. Alles met alles levert het bedrijf van die aalscholvers een tafereel van epische grootschheid, en wie daar in April of Mei op den Lekdijk zat en alles aanschouwde, voelde zich verplaatst in een andere wereld, in een andere geologische periode, want het is dien vogels duidelijk aan te zien, dat zij

gerekend moeten worden tot de oudste en meest oorspronkelijke vogelvormen. Ze staan dan ook op de nominatie om uit te sterven.

Niet, als we hen stil laten begaan, want ze hebben een ontembare levenskracht en het water kan hen — en ons ook — nog altijd ruimschoots voorzien van voedsel. Maar de visschers en de boombezitters onder ons hebben hun ondergang gezworen en dat wordt door de Nederlandsche Vogelwet gesanctionneerd en aangemoedigd. De aalscholvers staan op de zwarte lijst en alle „belanghebbenden” weten dat. Alle bedrijven zijn tegenwoordig tuk op grooter productie, iedereen streeft naar het een of ander soort van „welvaart”, elk stukje land of water moet „productief” worden gemaakt en dat gebeurt maar al te dikwijls met opoffering van dieren en planten en

Aalscholvernesten te Lekkerkerk.

3 April 1921.

Foto Jan P. Strijbos.

natuurschoon, waarvan het gemis later algemeen zal worden betreurd. Wat thans op menige plaats gebeurt onder de leuzen van „opvoering der productie” en „werkverschaffing” zal in de toekomst nog meer betreurd worden dan de meest beruchte beeldstormerijen, waar de geschiedenis van gewaagt.

De aalscholverskolonie van Lekkerkerk wordt opgeruimd. De duizenden nesten zijn reeds geslonken tot enkele honderden en weldra zijn er geen meer. Hetzelfde is gebeurd met de groote kolonie van Giethoorn. Duizenden aalscholvers zijn nu tot zwervers geworden op het aangezicht der aarde en ieders hand is tegen hen. Nu hier, dan daar poogt zich een groepje te vestigen, o.a. op een paar plaatsen in de Friesche Zevenwouden en in de Biesbosch. Nergens zijn ze welkom en zoo groot is de haat,

dat op een enkele plaats zonder overleg met de eigenaars, zonder eenige vergunning de omwoners ingebroken zijn op het terrein van de nieuwe kolonie en alle nesten hebben vernield.

Een vijftientig jaar geleden is men ook in Duitschland zoo opgetreden en daar zijn dan ook de aalscholvers destijds bijna geheel uitgeroeid. Dit heeft echter op verbetering der visscherij niet den minsten invloed gehad en men heeft toen leeren inzien, hoe schandelijk het is, dat aan het vermeende belang van enkelen de lust en vreugde van duizenden en miljoenen moet worden opgeofferd. Nog altijd zijn wij pas bezig te beseffen, van hoeveel belang voor de volksopvoeding en voor de levenslust en het geluk der menschen een rijke planten- en dierenwereld kan zijn. Slechts enkelen zien

Aalscholvers bij Lekkerkerk.

2 April 1921.

Foto Jan P. Strijbos.

het, maar het aantal der belangstellenden neemt ras toe en dat kan ook niet anders. De goede smaak moet eindelijk overwinnen. De meeste menschen weten nog niet, hoe mooi de wereld is, kennen nog niet de groote schoonheid van onze velden en beemden en vooral van onze stroomen en stranden. Maar wie eenmaal het bedrijf gezien heeft van een aalscholverkolonie, wie ze heeft zien werken op de rivier, op de stille meren of op de zee, wie ze heeft zien zitten op de bakens van de Pollendam bij Harlingen, wie hun fantastische rijen heeft aanschouwd langs de zandplaten in de blonde Waddenzee, voelt innig, dat we deze vogels niet uit ons landschap kunnen missen en dat het niet aangaat, alle visch voor onszelf te willen houden.

Voor al ook, omdat we heelemaal niet weten, of de visch-etende vogels wel schadelijk

zijn voor den vischstand. Er is zelfs alle reden, om het tegendeel te vermoeden. We weten er nog zoo weinig van. Maar dit weet ik met groote stelligheid: geen enkele vogel, zelfs de aalscholver, richt, op zijn ongunstigst beschouwd, zooveel schade aan, dat daarom het doodsoordeel over hem zou moeten uitgesproken en hoe eer de „Zwarte Lijst” verdwijnt, hoe beter. In het Naardermeer krioelt het van visch-etende vogels. De roode reigers nestelen er bij honderden en visschen er meestal dicht bij huis, in het Meer zelf. Roerdompen, meeuwen, sterntjes, futen werken er ook onvermoeid en in groot aantal. Ook komen er gezelschappen aalscholvers hun deel halen en ik hoop van harte, dat ze er zullen durven broeden ook. En de visscherij bloeit er als nooit te voren. Ieder bezoeker zal zich de scholen van ontelbare kleine vischjes

28 Maart 1921.

Aalscholvers bij Lekkerkerk.

Foto Jan P. Strijbos.

herinneren die telkens langs de boot schieten en denkelijk ook de welgevulde karen en voorraadvijvers van den visscher.

De rijkelijke uitwerpselen van de vogels bevorderen de ontwikkeling van de microscopisch kleine planten en diertjes, die het voedsel uitmaken van de jonge visch. Veel vogels, veel planten, daarmee is alles gezegd.

Toch niet alles. Wij weten nu ook wel zeker, dat de reigers en aalscholvers in de eerste plaats de zwakke, ziekelijke, minderwaardige visschen vangen, want die zien ze het best. Wanneer een visch gezond is, dan zwemt hij met zijn rug recht omhoog en dan is hij moeilijk zichtbaar, doordat de schubben aan de rugzijde donker, die aan de buikzijde licht van kleur zijn. Dit rechtopzwemmen vereischt inspanning, want zwaartepunt en perspunt liggen bij de meeste visschen zoo, dat ze een neiging

hebben tot kantelen. Zoodra een visch nu ziekelijk wordt, kan hij zich niet rechtophouden, hij gaat eventjes schuin en dan weerspiegelt de omhoog gerichte kant de lichtstralen, die van boven invallen: de visch wordt zichtbaar. Dat kunt ge gemakkelijk opmerken aan het eerste het beste slootje, en de heele zaak is zeer mooi uitgewerkt door een knap onderzoeker, Francis Ward, die om deze feiten nog wat beter te bestudeeren zelf onder water is gaan zitten, om toe te zien en te fotografeeren. Hij heeft dan ook gezien, hoe de normale visch onopgemerkt bleef en hoe de spiegelende vischen meteen door den reiger werden opgehaapt. Zoo wordt bevestigd, wat reeds dikwijls is beweerd: de vischetende vogels ruimen de zieke visschen op en voorkomen zoo de epidemieën. Wij mogen er in den tegenwoordigen tijd niet aan wanhopen om de visschers tot het begrip te brengen van de beteekenis dezer dingen. De visscher in het Naardermeer gelooft het wel, maar zijn geloof wordt sterk gesteund door zijn goede vangsten, die natuurlijk ook te danken zijn aan den onbedorven toestand van het water in het Meer. Maar waar deze condities minder goed zijn, wordt de vangst licht minder en dan is men maar al te zeer geneigd, om de vogels de schuld te geven, waar het eigenlijk ligt aan watervervuiling op allerlei manieren.

Daarom durf ik thans gerust bescherming inroepen voor de aalscholvers. Let eens op die dieren, vooral tegen het volgend voorjaar. We zullen ze in Februari onverwacht op allerlei plaatsen zien verschijnen en als ge dan een goed woordje voor hen kunt doen, laat het niet na. Zend ook dadelijk bericht aan het kantoor van de Vereeniging tot Bescherming van Vogels, Heerengracht 260—266 te Amsterdam. Die kan misschien ook nog wel wat invloed uitoefenen. En ik ben blij, dat in de botanische reservaten van het Naardermeer de boomen nu al zoo hoog en dicht staan, dat de aalscholvers er genoeg mee kunnen nemen. Een honderdtal paartjes zouden zeer welkom zijn. En bovenal verheug ik mij er op om te zien, hoe de pachter van de visscherij die proef zal doorstaan.

JAC. P. THIJSSE.

DETERMINATIE TABEL

voor de inlandsche soorten van de geslachten *Bombus* en *Psithyrus*.

(De hierbij behorende afbeelding wordt in het eerstvolgend nummer geplaatst.)

A. Wifjes en Werksters.

1.	Laatste lichaamsringen rood	2
—	Deze niet rood	II
2.	Alleen het laatste segment bruinrood; koekoekshommel met sterk naar binnen gekromd achterlijf	<i>Psithyrus quadricolor</i> .
—	Het rood is over meerdere ringen verspreid	3
3.	Vleugels violet-zwartachtig; scheenen behaard; laatste buikring met ver uitstaande lijsten	<i>Psithyrus rupestris</i> .
—	Echte hommels; vleugels min of meer rookkleurig	4
4.	Borststuk min of meer oranjebruin, nooit met zwarten dwarsband; het rood van het achterlijf meer roestkleurig	<i>Bombus agrorum</i> .
—	Borststuk nooit bruin	5